

Janez Ramoveš dobil Jenkovo nagrado 2012

Janez in Uršula Ramoveš (foto: Tina Dokl)

Podnaslov tega zapisa bi lahko bil tudi: od podblegoškega kulturnega terorista do nacionalno priznanega pesnika. V tem stavku je povzeta ustvarjalna pot pesnika Janeza Ramoveša v zadnjih 25. letih. V drugi polovici 80-tih je skupaj z bratoma Frlic, sovaščanoma iz Suše pod Blegošem, »ustanovil« kulturno teroristično skupino *Ne bom oprala teh krvavih madežev*. Ta je s svojimi provokativnimi nastopi zbudila veliko pozornost in spravljala takratno eta-

blirano kulturo v precejšnjo zadrego. Bilo je 6. februarja 1987, ko so bili povabljeni, da nastopijo na proslavi Prešernovega dne v kapeli puštalskega gradu. Dobili so eno točko. In ko so prišli na vrsto, se je zgodilo: ugasnili so luč, začeli razkosavati nekaj krvavega (bila so pljuča, ne pljučna pečenka, kot se je govorilo in pisalo) in te kose metali v publiko, eden pa je obvisel na eni od nabožnih slik. Potem so v tem žlahtnem komornem ambientu vžgali še motorko in navzoče terorizirali z neznosnim hrupom. Že istega leta so 30. septembra napadli Kranj. Pred Prešernovo hišo so stresli kup gnoja in ga najprej lepo raztrosili, ob petju starih nabožnih pesmi (takrat je z njimi prvič pela Uršula Ramoveš). Potem so skakali po nekakšnih lutkah in jih utapljali v krvi. Kot bi hoteli zatrditi: »Ne bom oprala teh krvavih madežev!« Sledilo je še nekaj nastopov, s katerimi so omadeževali nekaj zelo uglednih ustanov. 29. januarja 1988 so se nepovabljeni infiltrirali med gorenjsko kulturno elito, ki se je zbrala, da v vinoteki hotela Creina počasti slovenski kulturni praznik. A tu so bili že bolj znosni, uprizorili so le »en majhen performans«. Ko so v Cankarjevem domu potresali »gnojni tepih« po domačem hotaveljskem marmorju, so sprožili alarmne naprave, sicer pa je bilo to dejanje že

skoraj etabliirano. Njihov zadnji večji skupni nastop je bil, ko so hoteli 15. septembra 1989 zagrešiti Umor v Mariboru, a so jim enostavno odklopili elektriiko in jih tako onemogočili.

Po letu 1990 so šli vsak po svoji ustvarjalni poti. Prezgodaj umrlemu Branetu Frlicu (1964–2001) so leta 2005 pri založbi Sanje posmrtno izdali CD ploščo Poljanski blues. Njegov brat Metod je postal eden najvidnejših slovenskih akademskih kiparjev. Janez pa se je posvetil pisanju pesmi in izdal sedem zbirk: *Božjastnice* (1990), *Striptiz*. Namesto *Kim Basinger* (1995), *Poročilo iz geta* (2001), *Moja velika debela mama* (2001), *Staroselski ciklus* (2006), *Čreda* (2010) in *Skuz okn strejlam kurente* (2012). Zadnje tri so izšle v zbirki Poezija, ki jo pri Cankarjevi založbi ureja Zdravko Duša. Za zadnjo je oktobra 2012 prejel Jenkovo nagrado za poezijo, ki jo podeljuje Društvo slovenskih pisateljev.

Iz naslovov zbirk se ne vidi, da je pet od sedmih napisanih v poljanščini, kar je Ramoveševa posebnost v slovenskem pesniškem prostoru. Pa ne le posebnost, tudi ustvarjalna moč, saj izpričuje, da lahko tudi v narečju upesni vse, kar hoče. Še več, gre za »odkrivanje univerzalnih sporočil v detajlih malega okolja«, zatrdi urednik Zdravko Duša. In razloži, da so reči, ki se jih v knjižnem jeziku sploh ne da izpovedati tako prepričljivo kot v narečju. To razloži na primeru pesmi z naslovom *Piism, ke ti v ne parnesem zaklana kura*. Prvi verz se glasi: *Kura sm ti parnjesu*. »Kakorkoli to poveste v knjižnem jeziku, ne bo isto. Ker čisto preprosto nihče v knjižni slovenščini ne bo rekel: 'Eno kuro sem ti prinesel.' Taki ljudje, ki govorijo knjižno, ne nosijo kur. Najbrž je pred nami eden tistih nerodnežev, ki čustev zlepa ne zna izraziti. In je, ko je kuro klal in oskubel in našel v njej še zametke jajc, ves čas mislil na žensko, domnevno ošibelo, nemara porodnico, vsekakor ljubezen, ki ji je pernata žival položena na oltar, ter edino to znal tudi povedati ... In potem, na koncu, tisto slovo. *Jest zdej grjem. Jest zdej mvorem jet*. Ker sem vse povedal, ker jaz te stvari tako razumem. In ker ne živimo v krajih, kjer bi se te stvari na široko razlagale.« (Z. Duša)

Ne vem, če bi se Janez Ramoveš strinjal, a podpisani bi ga označil za pesnika Rovtarije. Rovtarije v žlahtnem smislu in z veliko začetnico, ki kot enkratna kulturna pokrajina v trikotniku med Škofjo Loko, Logatcem in Tolminom ohranja svojo posebnost tudi v globaliziranem svetu. Takega pesnika pač ni nikjer drugje na tem svetu. Komur se zdi branje njegovih pesmi v narečju naporno, svetujem, naj jih bere počasi in naglas ali pa gre poslušat enega njegovih javnih nastopov, kjer tudi sam prebere katero od njih. Uršula Ramoveš in Fantje z Jazbecove grape pa nekatere tudi zapojejo. To je šele užitek.

Piism, ke ti v ne parnesem zaklana kura

*Kura sm ti parnjesu,
sam sm ji glava odsiku,
sam sm ja oskubu,
pa drobovje spucu. Povhn
jejčku j še imila
nwot v kopučavniku.*

*Župa ti naj skuhaja, de se vš opomogla.
Jest zdej grjem.
Jest zdej mworem jet.*